

Dikter

NIILLAS HOLMBERG

Dikter

Översättning till svenska från finska av Martti Soutkari, 2021.
Översättning till engelska från finska av Jennifer Kwon Dobbs and Johanna Domokos, 2021.

Umeå, 2021

VERSOPOLIS

With the support of the
Creative Europe Programme
of the European Union

Urval av Erik Jonsson, i samråd med översättaren, för det europeiska samarbetsprojektet Versopolis – www.versopolis.com.

Detta häfte är ej till försäljning utan distribueras enbart genom Littfest – Umeå internationella litteraturfestival, samt inom projektet Versopolis.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Niillas Holmberg

FORMGIVNING Johan Hammarström

TRYCKNING tryckning.nu | h:ström – Text & Kultur AB, Umeå, 2021.

ISBN 978-91-519-8960-0

NIILLAS HOLMBERG,

född 1990 i Utsjoki i Finland, är en samisk poet, folkmusiker, skådespelare och aktivist. Han har gett ut ett antal diktsamlingar varav flera är skrivna parallellt på nordsamiska och finska.

Holmberg nominerades till Nordiska rådets litteraturpris 2015 för diktsamlingen *amas amas amasmuvvat* och 2020 för *Juolgevuoddu*, ur vilken detta urval dikter har hämtats.

Albmi suohku
muorat noadástit hušaid, golmmasoajat doama.
Soagit dego mánnávuodaid vanhemat
čihket luottaid, lállet čádjidahti jearaldaga
ruovttoluotta garrasis.

Lea áigi máhccat julggiide!
Muhto gos leat čearrehat?

Don gii guovllu oahpahit jearrat
gos leat, Čearrehat?

Muorrajuolgi
oaidnáhan dan luottas.

Muhto oainnáhusat, genehtalaš oainnáhusat
mo lei eallit olli lávkkiin, go
goappat juolggis giellás nearrvvat, guollás jogat.

Giiba ii guossohivčče jápma juolggis čáihná?

Taivas tihenee
puut kannattelevat tohinaa, kolmisiipistä kiirettä.
Koivut kuin lapsuuskien vanhemmat
kätkevät jälkiä, hautovat harhaanjohtavaa kysymystä
takaisin kuoreensa.

On aika palata jalkoihin!
Mutta missä ovat tiirat?

Sinä joka opetit kysymään suuntaa
missä olet, Tiirat?

Puujalka
näkeehän sen jäljestä.

Mutta näyt, geneettiset näyt
tavoittavista askelista, jaloista
joissa kielevä hermosto, kalaisat joet.

Kuka tarjoaisi puujalkaansa palokärjelle?

The sky thickens
trees bear the flurry, the three-winged haste.
Birches like the parents of young children
hide traces, incubate a misleading question
back into its shell.

Time to return to our feet!

But where are the terns?

You who taught me the directions
where are you, Terns?

A wooden leg
one can tell by the tracks.

But memory, the body's memory
of reaching steps, of a linguistic
nervous system and rivers rich in fish.

Why offer a wooden leg to a woodpecker?

FOTSULA

Himlen tätnar
träden bär upp ett vimmel, en trevingad brådska.
Björkarna som barndomars föräldrar
döljer spår, ruvar en missledande fråga
tillbaka in i dess skal.

Det är tid att återvända till fötterna!
Men var är tärnorna?

Du som lärde att fråga efter riktningen
var är du, Tärnorna?

Träben
det ser man på spåret.

Men syner, genetiska syner
av steg som kommer i fatt, fötter
med talföra nerver, fiskrika älvar.

Vem bjuder sitt träben till spillkråkan?

Leago menddo marjnit bajásgeassit máná
vai dušše menddo marjnit jearrat?

Mii leš lossodatfámuid
uhcci galgá stuorábu dovdat jos stuorrut áiggoš
jos áiggoš oavvi ruohkkat.

Ferte muitit, daid mielas mii guorahallat
manin geadggit eai šat girde, monit civkke.

Soagit rinččagan
eatnama čihket čakčon rievttit

stevvel smiergala hárábtánása.

Muhto ain dat ihtet, mánát
geaid bealjít dego lasttat, mánát
geat gazzet giellaoahpa biologijias.

Bussábielluid taktihkka
duodaštít juohke sáni adjektivan.

Dat lea rássegietti strategija.

—

Vain taivas, uskotteele suutari
vain taivas on rajana.

Onko liian myöhäistä kasvattaa lapsi
vai onko vain liian myöhä kysyä?

Suutarin ikkunasta katsottuna
me surkuttelemme siivettämiä kiviä

(lentämisen hukanneita munia).

Koivut kelteisillään
lakastuneet oikeudet kätkevät maata.

Saapas rusauttaa haravan piin.

Vaan yhä niitä itää, lapsia
joiden korvat muistuttavat lehtiä, lapsia
jotka saavat kielipin biologiasta.

Kissankellojen taktiikka
todentaa jokainen sana adjektiiviksi.

Katso kukkaisniittyä, strategiaa.

Is it too late to raise a child
or merely too late to ask?

This must be one of those gravities
the young must know the grown to grow
or when to scratch their heads.

Looking through the shoemaker's window
is to mourn stones that can't fly.

Barren birches
fallen rights conceal the land

a rake's tooth cracks under a boot.

But yet they rise, children
with ears like leaves, children
with grammar hidden in their bodies.

A tactic of bluebells
proves every word is an adjective.

Look at the meadow, the strategy.

Bara himlen, tror skomakaren
bara himlen är gränsen.

Är det för sent att uppfostra barnet
eller bara för sent att fråga?

Sett från skomakarens fönster
ömkar vi stenarna utan vingar

(ägg som förlorat flykten).

Björkarna i sin gula skrud
vissna rättigheter döljer jorden.

Stöveln knäcker räfsans pinne.

Men ändå gror de, barnen
med öron som liknar löv, barnen
som får sin grammatik i biologin.

Blåklockans taktik
verifiera varje ord som adjektiv.

Se på blomsterängen, strategin.

Dovdat guoskkahansajiid, guorrat ovtastumi luottaid, oavnnjildit
julggiid, jearrat šušmmi giellagáldun, juolgemáddat máttaráhkkun

čohkket bievlaid ja dulviid komišuvnna, ja go čearret
rahtá jozzaga, šaddá gámuvuđđui ovtamielat čovdosa ráigi
ja Oktavuohhta Vearbbáska.

Jos dan gámagoarru šiitá (geadggit eai girdde!)
háste duodaštit ja nuollat stevveliid
ja vaikke gámagoarru stohppeš, dál dat diehtá
don leat ovddasvástádusa árben.

Ráhkkán bovdehallat stevvelráđđádallamii, ráhkkán biehttalit
ráhkkán, ale vuordde gíddá

gíddá vuordá.

Jos vuoiggalaš vearba leš ulbmil
de gámagoarru lea vašálaš.

Muhto sáhhtágo dan sávrrimus reanggaid
dubmet, jos sii bákkus heahpanišgohte juolgesuorpmáid
bajásgeassigohte ja buvttadišgohte stevveljulggiid
ja gohpalasain sivahišgohte
rámsšas eatnama?

Sáhhtágo fuolkki bidjat návdiin?

Sense the touching, trace where the body meets earth, see
the foot, ask it to speak, the heel becomes a matriarch

summoning the commission of melt and flood, and as the tern
rips the sole off the boot, a drum is born
and Oneness Verbs.

If the shoemaker protests (stones don't fly!)
challenge him to prove it barefoot
and even if he fixes the boot, it is known
you took responsibility.

Prepare to be called to negotiate, prepare to refuse
prepare, don't wait for spring

spring awaits.

If you seek a verb
the shoemaker is your foe.

But can we judge the followers
who were forced to feel ashamed
of their toes, were forced to produce
booted feet and for blisters
blame the rugged land?

Can you call a wolf your kin?

Tunnistaa kosketuskohdat, jäljittää yhtymää, olla
kintereillä, kysyä jalkapohjaa kielikorvaksi, kantapäätä mummoksi

koota pälvien ja tulvien komissio, ja kun tiira
nokkii kengänkannan, syntyy yksimielisen ratkaisun reikä
ja Ykseys Verbiinty.

Jos suutari sen kiistää (kivet eivät lennä!)
haasta todistamaan ja riisumaan saappaat
ja vaikka suutari parsii, nyt se tietää
olet vastuun perinyt.

Valmistaudu kutsuun saapasneuvotteluun, valmistaudu
pidättymään
valmistaudu, älä keväitä odota

kevät odottaa.

Jos tavoitteena on oikeudenmukainen verbi
on suutari vihollinen.

Mutta voiko suutarin valiorengit
tuomita, jos ne pakosta alkoivat hävetä varpaitaan
pakosta kasvattaa ja tuotteistaa saapasjalkoja
ja rakkuloista syyttää
rosoista maata?

Voiko sukulaisen laittaa sudeksi?

Identifiera beröringspunkterna, spåra förbindelsen, vara
på spåret, fråga fotsulan till språköra, hälen till gammelmor,

samla barmarkens och höga flödenas kommission, och när tärnan
pickar skoklacken, uppstår den enhälliga lösningens hål
och Identiteten Verbifieras.

Om skomakaren förnekar den (stenar kan inte flyga!)
kalla till vittne och ta av sig stövlarna
och laga må skomakaren, nu också vet
att du har ärvt ansvaret.

Förbered dig på kallelse till stövelförhandling, förbered dig på förbehåll
förbered dig, vänta inte på vårar

våren väntar.

Om målsättningen är ett rättvist verb
är skomakaren fienden.

Men kan skomakarens bästa drängar
dömas, om de av tvång skämdes för sina tår
av tvånget att odla och produktifiera stövelfötter
och skylla blåsorna
på den skrovliga jorden?

Kan en släkting benämnas varg?

Gahká gáma, siedju juolgi
ja mis dat gal lea fápmu
beassat gullat ain vuohkkasut stevvelis.

Duolbmágo industriija bussábielluid?
Goarru ákkasta juolgesuorpmaid čiehkama
sinke julggiid ja rássegittiid gáhttet.

Dat oainnat dutkkahii eallima bálgáid, dan
dulkoma vuodul ii šat vuovnnáskan šušmi
dieđe, ii leat márgga čuohte jahkái diehtán
iežas ovddu.

Dat herve gápmaga suonaiguin
gaccaiguin guolggaguin.

Ain gahká, juolgi siedju
ja golmmasoajat doamaid suoivanis
ijaiduvvá ráddádalli.

Ovdal go miehtat siedjalun stevvela
goike stevveliin buhttet, galggašii muiataluvvot buohkaide
ahte juolgegárvvu sáhtta nuollat
dušše siskkil rada.

Ja bijaihan dat midjiide čalmmiidis maid.

—

Hiertää jalkine, märkii jalka
ja oi sitä vallantuntua
kuulla taas entistä mukavammasta tossusta.

Tallooko teollisuus kissankelloja?
Suutarin mukaan varpaat kätkemällä
suojellaan niin jalkoja kuin niittyjäkin.

Sehän näet tutkitutti elämän polut, sen
mukaan ei kytymätön kantapää enää tiedä
ei moneen sataan vuoteen ole tiennyt
omaa parastaan.

Se somistaa kenkää suonin
kynsin karvoin.

Vielä hiertää, märkii jalka
ja kolmisiipisten kiireitten varjossa puhkeaa
neuvottelija osaksi yötä.

The shoe rubs, the foot festers
and oh the power we possess
to receive news about the latest boots.

Is industry trampling on bluebells?
According to the shoemaker, enclosing the toes
protects both the feet and the meadows.

You see he studied the paths of life
and per his studies, the heel doesn't know
and hasn't known for centuries
its own good.

He sews the shoe with veins
nails, hair.

Yet it keeps rubbing, the foot still festers
and in the shadow of the three-winged haste
the negotiator is overtaken by night.

Before consenting to trade a wet boot
for a dry one, it is known
a shoe can only be removed
by ripping within.

And he fastened his eyes onto ours.

Ennen kuin märkä saapas päätetään
korvata kuivalla, pitäisi kertoa kaikille
että jalkineen voi riisua
vain sisältä käsin ratkoen.

Ja laittoihan se meihin silmänsäkin.

Skon skaver, foten varar sig
och vilken känsla av makt
att få höra om en ny bekvämare toffel.
Trampar industrin ner blåklockorna?
Skomakaren säger när man döljer tårna
skyddar man både fötter och ängar.
Att utforskningen av livets stigar visar
att en omätlig häl inte vetat på många
hundra år sitt eget bästa.

Skon pyntas upp med ådror
klor och strån.

Skaver än, varas foten
och i skuggan av trevingad brådska
slår förhandlaren ut som en del av natten.

Innan beslutet att byta ut den blöta stöveln
mot en torr, borde man berätta
för alla att den bara kan tas av
genom att riva upp från insidan.

Och vi fick ögonen installerade i oss.

Oaidnit vuogádaga, háhpohallat áimmiid, suollemasvuodaid.
Makkár suonat sákkaldagat sávnnjit, goal goas ja makkár ákkain?

Mággas leat vuolgán návdebivdui
mággas máhccan holvvu.

Sáhttágo fuolkki bidjat návdiin?

Go beana lea mannan geidnosis
golgan gili vaikke meahccái lei mohkki
de lea goansta geassit moji
go viimmat boahtá.

Dat herve suonaiguin
gaccaiguin guolggaguin.

Naba makkár vearbba mieđabeallai
lean iežan dola bidjan? Ieš čábbudan stevvela
gobaniin ja smiehtan čuovvolitgo earát
jos vikkan hervet dan ráiggil.

Románttalaš paradoksa, identitehtan.

—

Náhdä mekanismi, havitella äimiä, salaisuuksia.
Millaiset langat pistot saumat, missä milloin ja millä
perustein?

Moni on mennyt hukankaatoon
moni tullut ulvoen.

Voiko sukulaisen laittaa sudeksi?

Kun koira on mennyt tiehensä
lorvinut pitkin kylää vaikka on töitä
on elintärkeää olla lämmin
kun se vihdoin palaa.

Suutari somistaa suonin
kynsin karvoin.

Entä minkä verbin suojanpuoleen
olen oman tuleni tehnyt? Itse koristan
kovertimella, ja mietin seuraavatko
jos yritän koristaa kengän puhki.

Romanttinen paradoksi, identiteettini.

To unlock the machine, to search the needles for facts.
Which threads, stitches, seams, where, when, on what grounds?

Many set off hunting wolves
many returned howling.

Can you call a wolf your kin?

When the herd's dog
wanders off to the village or forest
the trick is to smile
when it comes back.

He sews veins
nails, hair.

Which verb
contains my fire? I rip as I create
wondering if they follow me
when I pierce the shoe.

A romantic paradox, my identity.

Se mekanismen, fika efter nålar, hemligheter.

Vilka trådar stick fogar, var när och på vilka gtunder?

Många har gått ut att jaga varg
många kommit ylande.

Kan en släkting benämnas varg?

När hunden gått sin väg
drivit runt i byn fast det finns att göra
är det av högsta vikt att vara varm
när den till slut återvänder.

Skomakaren pyntar upp med ådror
klor och strån.

Och på läsidan av vilket verb
har jag gjort upp min egen eld? Själv
pyntar jag med skölp, och undrar om de följer
om jag försöker pynta hål på skon.

Romantisk paradox, min identitet.

Eai juolgesuorpmat, eai ákkat
ii beana, ovttamielat vearba.

Goarru mánás lea gáma –
illá sátnevájasge deavddan.

Oahppat muoldda ja siepmaniid borrat
josmat čoaivái šattašii vuovssabiergu.

Oahppat áibbas earálagan áššiid maid.

No toes, no grounds
a dog, nor a verb.

The shoemaker's children don't go barefoot—
but not even proverbs fill their shoes.

They teach us to eat soil and seeds
so our stomachs get beef.

Let us learn things of another sort too.

Dakkár máná attáldagaid transéo
sáhtii iktit
giella. translätio
Su vedje sánit giktalit
rájá rastá transféro
rájáhisvuhtii.

Ja dat gievrasmusat
jorraledje transformo
hámis hápmái
sohkabealis beallái. transsexualis
—

Such a child's gifts transéo
can manifest
by language. translätio

Words would sway her
to breach borders transféro
into the boundless

And the mightiest
shapeshift transformo
from form to form
gender to gender transsexualis

Ei varpaita, perusteita
ei koiraa, yksimielistä verbiä.

Suutarin lapsella on kenkä –
tuskin sananpartakaan täyteeeksi.

Oppia syömään multaa ja siemeniä
jospa vatsaan kasvaisi nautanlihaa.

Oppia myös aivan toisenlaisia asioita.

Sellaisen lapsen lahjat trānseō
saattoi paljastaa
kieli. trānslätio
Sanat saattoivat taivutella
rajan yli trānsferō
rajattomuuteen.

Ja ne väkevimmät
kääntyivät transformo
muodosta muotoon
sukupuolesta puoleen. transsexuális

Inga tår, grunder
ingen hund, enhälligt verb.

Skomakarens barn har en sko –
knapp en fräs till fyllnad.

Lära sig att äta jord och frön
tänk om magen fylls av nötkött.

Lära sig även helt andra saker.

Ett sådant barns gåvor *transeo*
kunde avslöjas av
tungomålet. *translatio*
Orden kunde böja sig
över gränsen *transfero*
ut i det gränslösa.

Och de starkaste
böjde sig *transformo*
från form till form
från kön till kön. *transsexualis*

Dutkamiid vuodul gielaláš eana
ii leat bahá činjadit čáhppes luhkain.

Muhto dolin
go fránskalaš dualista
sáhtašuvvui márkanií, buohkat
gilvvu dopme geahččat su gápmagiid.

Sáhka ja Eana
in máša jearramis
sáhtágo áibbašeapmi laktit
luddejun siamlaš jumeš guoktá?

Dál lea gearretáigi
dat áigi go Hamlet jearrá To have
or not to have rights.

Duopmár, lávdealbmát ja buorit geahččit
mun doarjalan dasa ahte čázi
galgá dás duohko álmastit miehterávdnjái.

In leat goassige sevnnojduvvan.
Mánnán sustašin sogiid oaksiluvvan áiddagasaid
ja go mii čiehkádattaimet, moattis mis oainnahalle
muittuideametguin čuovggas.

Tutkimusten mukaan ehjäkielinen maa
ei sotkeennu periytyviin köysiin ihan samassa määrin
kuin läpeensä kolonisoidut talot.

Mutta muinoin
kun ranskalainen dualisti
kyydittiin markkinoille, lähes kaikki
kilvan syöksyivät katsomaan hänen kenkiään.

Maa ja Puhe
en malta olla kysymättä
voiko kaipuu liittää
hajenneet siamilaiset kaksoiset?

On käräjäaika
on aika Hamletin kysyä To have
or not to have rights.

Hra tuomari, lautamiehistö ja arvoisa yleisö
vetoan siihen että vettä
on vastaisuudessa ammennettava myötävirtaan.

En ole koskaan tullut pimeän yllättämäksi.
Lapsena haistelin koivujen oksaantuneita salamoita
ja piilosilla meistä muutamat tulivat nähdyksi
muistoinemme valosta.

Studies show that a land with its language intact
is rarely decorated in funeral crepe.

Yet long ago
when a French dualist
rode into the market
everyone raced to see his shoes.

Talk and Land
I can't keep from asking
can yearning rejoin
Siamese twins ripped apart?

It's time for a trial
time for Hamlet to ask To have
or not to have rights.

Your Honor, members of the jury, good people
I plead for the water
to be scooped in the stream's direction.

I've never been caught unaware in the dark.
As a boy I smelled the birches' branched lightning
and while we played hide-and-seek, some of us were seen
with memories of light.

Enligt forskningen trasslar ett helspråkligt land
inte in sig i nedärvda linor i lika stor utsträckning
som genomkoloniserade hus.

Men fordom
när en fransk dualist
kördes ut på marknaden, föll nästan alla
över varandra för att se på hans skor.

Land och Tal
jag kan inte låta bli att fråga
kan längtan foga ihop
ett kluvet siamesiskt tvillingpar?

Det är tingstermin
det är tid för Hamlet att fråga To have
or not to have rights.

Herr domare, nämndemän och ärade publik
jag yrkar på att vatten
skall fortsättningsvis ösas medströms.

Jag har aldrig överraskats av mörkret.
Som barn luktade jag på björkarnas förgrenade blixtar
och under kurragömmalek blev några av oss sedda
med våra minnen av ljuset.

Sánehuvvan áhkoš
suolggaid heilloda sukkástuolus
gihčá dego ákru.

Diehtá maid dahká – juohke sugastemiin
fanas suohčá lagabuidda, lagabuidda ...

Muital juoidá, muhto áhkoš lea váiban
suotnjá senjii dego idjasuoldni
mii oktii datge johka.

Dassalan dola ja čohkánan stullui
fanas liekkista, ipmil
lea vearba.

Miellabuohccevesuid goavdáide
gierdevašvuoda, várdomiela.

Šoavlli vuol gávdnen muorjii, ja diédát
dat borahii.

—

Sanaton mummo
keikkuu hiljaa keinutuolissa
narisee kuin hankain.

Tietää mitä tekee – jokaisella vedolla
vene lipuu lähemmäksi, lähemmäksi...

Kysyn kuulumisia, mutta hän on väsynyt
vetäytyy sänkyyn kuin iltausva
joka sekin kerran jokea.

Kohennan tulta ja istahdan tuoliin
vene lämmittää, jumala
on verbi.

Mielisairaaloitten rummuille sietoa
pitkämielisyyttä.

Sohjon alta löytyi marja, ja tiedätkö
se maistui.

A matriarch
gently sways in a rocking chair
creaking like an oarlock.

She knows what she's doing—with each stroke
the boat floats closer, closer...

I ask for a story, but she's weary
and retires like the night mist
rising off the river.

I tend to the fire and sit in the chair
the boat warms me, god
is a verb.

For the drums of insane asylums
patience, forbearance.

I found a berry beneath the slush, and you know
it tasted just fine.

En ordlös gammelmor
gungar sakta i gungstolen
knarrar som en årtull.

Vet vad hon gör – för varje årtag
glider båten närmare, närmare...

Jag frågar hur det är, men hon är trött
drar sig tillbaka till sängen som kvällsdimman
som också den var älv en gång.

Jag rör om i elden och sätter mig i stolen
båten värmer, gud
är ett verb.

För sinnessjukhusens trummor tolerans
tålmod.

Under snömodden fanns ett bär, och vet du
det smakade.

